

serwowano częściowe zbrunatnienie igieł spowodowane uszkodzeniem ich przez mrozy. Krzew rośnie dobrze i ma 2 m wysokości.

Jak podaje Tumiłowicz (1973b) kilka krzewów *Cunninghamii* rośnie w Arboretum w Rogowie. Najwyższe z nich mają po 2,84 m wysokości. Krzewy te również nie były okrywane na zimę i bez żadnych uszkodzeń zniosły minimalne temperatury około — 20°C.

Uprawę wyżej wymienionych gatunków drzew warunkują temperatury zimowe. Wszystkie dotychczasowe zimy przetrwały one bez poważniejszych uszkodzeń mrozowych, mimo braku odpowiedniego zabezpieczenia. 8 letnie obserwacje nad zachowaniem się cedru libańskiego, cedrzyńca kalifornijskiego, cunninghamii lancetowatej i szydlicy japońskiej pozwalają przypuszczać, że uprawa ich jest możliwa w niektórych parkach zachodnich dzielnic kraju w nawet w Polsce centralnej w Rogowie, gdzie istnieją specyficzne warunki siedliskowe. Sądzę, że Ogrody Botaniczne powinny włączyć się do tej akcji, która wzbogaci nasze parki w rzadkie gatunki drzew i krzewów a jednocześnie dostarczy ciekawych informacji o ich wymaganiach siedliskowych. Arboretum w Rogowie wprowadza rzadkie drzewa w Glinnej (Tumiłowicz — 1973a).

Arboretum Kórnickie kontynuuje prace w parku w Wojsławicach, gdzie jesienią 1971 r. posadzono między innymi *Cephalotaxus harringtonia*, w 1972 r. *Cedrus atlantica*, *Cedrus brevifolia*, *Cupressocyparis leylandii*, a w 1973 r. *Sequoiadendron giganteum*.

LITERATURA

- Browicz K., Bugała W.: 1953. *Park w Mużakowie*. Roczn. Sekcji Dendrol. PTB 9: 267
 Pacyniak C.: 1974 *Nieznany egzemplarz sekwoi olbrzymiej*. Wszechświat 1: 21—22.
 Tumiłowicz J.: 1973a. *Ogród Dendrologiczny w Glinnej*. Roczn. Sekcji Dendrol. PTB 27: 175—184
 Tumiłowicz J.: 1973b. *Notatki dendrologiczne z Arboretum w Rogowie*. Wiadomości Botaniczne t. XVII z. 4: 264—268.

ALEKSANDER ŁUKASIEWICZ
 Ogród Botaniczny UAM

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI RADY OGRODÓW BOTANICZNYCH I ARBORETÓW W POLSCE ZA ROK 1974

W czasie jubileuszowego zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w Warszawie (20. IX. 1972 r.) podjęto jednomyślnie uchwałę o powołaniu Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce. W skład Rady winni wejść przedstawiciele wszystkich wyżej wymienionych jednostek. Głównym zadaniem Rady jest koordynacja całości prac ogrodów botanicznych i arboretów, zarówno pod względem naukowym jak i organizacyjnym, ustalanie kierunków dalszego ich rozwoju oraz reprezentowanie tych jednostek w kraju i poza granicami kraju.

W dniu 17. II. 1973 r. odbyło się pierwsze zebranie Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce, na przewodniczącą której wybrano doc. dr L. Karpowiczową, a jako jej zastępcę dra J. Tumiłowicza.

Po śmierci doc. Karpowiczowej wybrano nowy zarząd w skład którego weszli — doc. dr habil. A. Łukasiewicz — przewodniczący (co już zostało ustalone na pierwszym zebraniu organizacyjnym) oraz dwóch wiceprzewodniczących w osobach: doc. dr habil. W. Bugały i doc. dr habil. A. Doroszewskiej. Zgodnie z ustaleniem, funkcję sekretarza będzie pełnił jeden z pracowników naukowych tego ogrodu botanicznego, z którego pochodzili przewodniczący.

Na wniosek Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce skierowany do Wydziału II Nauk Biologicznych PAN powyższą Radę uznano pismem z dnia 29. I. 1974 roku jako Komisję Komitetu Botanicznego PAN.

W roku 1974 działalność Rady obejmowała następujące kierunki: 1. problematykę prac naukowo-badawczych; 2. sprawy obciążeń dydaktycznych oraz etatów naukowych w ogrodach botanicznych; 3. sprawy organizacyjne tj. a) ustalenie i ujednoczenie dokumentacji naukowej dla posiadanych kolekcji roślinnych, b) powołanie Komisji Nazewnictwa dla roślin egzotycznych c) sprawy własnego wydawnictwa, d) sposoby szkolenia ogrodników dla potrzeb ogrodów botanicznych itp.; 4) staże krajowe i zagraniczne dla pracowników naukowych i naukowo-technicznych; 5. sprawy prawnej ochrony ogrodów botanicznych i czołowych arboretów; 6. sprawy perspektywicznego rozwoju ogrodów botanicznych w Polsce.

W roku 1974 Rada Ogrodów Botanicznych i Arboretów odbyła trzy zebrania, w czasie których szczegółowo omówiono i przedyskutowano powyższe problemy. Wyniki tych obrad i całej działalności Rady zamieszczone w protokołach przedstawiają się w skrócie następująco.

1. Problematyka prac naukowo-badawczych

Prowadzona przez poszczególne ogrody problematyka naukowa jest odmienna w różnych ośrodkach, zgodnie z ich specyfiką i kierunkiem specjalizacji kadry naukowej. W roku 1974 problematyka ta obejmowała następujące kierunki:

I. Introdukcja i botaniczna aklimatyzacja roślin.

- Kórnik — Badania nad wegetatywnym rozmnażaniem drzew i krzewów.
 Kraków — Obserwacje fenologiczno-botaniczne nad metasekwóją chińską.
 — Badania nad aklimatyzacją i introdukcją roślin obcego pochodzenia wyhodowanych z nasion sprowadzonych z różnych ogrodów botanicznych.
 — Obserwacje nad aklimatyzacją geofitów i chwastów.
 Lublin — Próby aklimatyzacji niektórych śródziemnomorskich przedstawicieli rodzaju *Chamaecytisus* oraz rodzaju *Cytisus*.
 Poznań — Obserwacje fenologiczne nad rozwojem gatunków wskaźnikowych.
 — Badania nad rozwojem gruntowych roślin egzotycznych w warunkach Ogrodu Botanicznego UAM.
 Rogów — Badania fenologiczne gatunków iglastych.
 Warszawa — Obserwacje fenologiczne nad rozwojem gatunków wskaźnikowych.
 Wrocław — Obserwacje i badania nad niektórymi gatunkami z rodzaju *Rhododendron* oraz nad dynamiką rozwojową, odpornością na warunki miejskie i termiczne.
 — Obserwacje i badania nad zdrowotnością i przyrostem gatunków rodzaju *Cedrus*, *Sequoiadendron* i innych.

II. Rola roślin w ochronie i kształtowaniu środowiska miejskiego.

- Kórnik — Dobory drzew i krzewów dla zadrzewień miejskich oraz stref przemysłowych.
 Kraków — Badania nad doбором roślin do celów zazielenienia przemysłowych hal fabrycznych.
 Powsin — Zanieczyszczenie atmosfery i gleby w warunkach miejskich i ich wpływ na rozwój roślin drzewiastych.
 Poznań — Badania nad doбором drzew dla różnych stref miejskich m. Poznania.

III. Rytmika rozwojowa

- Bydgoszcz — Badania zmienności ekotypów i form tymotki łąkowej (*Phleum pratense* L.).
 — Analiza zmienności ekotypów i form *Poa pratensis* L., *Poa palustris* L., *Poa compressa* L.
 — w Ogrodzie Botanicznym IHAR w Bydgoszczy.
- Poznań — Rytmika sezonowa około 200 gatunków drzew i krzewów ozdobnych na terenie Ogrodu Botanicznego UAM.
- Rogów — Studia nad wzrostem i zmiennością introdukowanych gatunków drzew i wskazanie możliwości ich uprawy w warunkach Polski.
 — Badania nad wzrostem i zdrowotnością *Pinus strobus* L. i *Pinus monticola* Lamb.
- Wrocław — Badania nad regeneracją restytucyjną tkanek merystematycznych roślin tropikalnych, szczególnie storczyków.

IV. Taksonomia eksperymentalna

- Lublin — Rozmieszczenie, zmienność i ekologia rodzaju *Chamaecytisus* Link. na Lubelszczyźnie.
- Rogów — Systematyka i znaczenie dekoracyjne rodzaju *Acer* ze szczególnym uwzględnieniem *Acer palmatum*.
- Powsin — Badania taksonomiczne i. genetyczne nad rodzajem *Secale*.
- Warszawa — Uwagi o nazewnictwie niektórych europejskich gatunków *Ulmus* L.
- Wrocław — Badania taksonomiczne nad europejskimi gatunkami *Geraniaceae*.

Z powyższych dziedzin oddano do druku kilka prac i artykułów.

Rada Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce pragnie zaznaczyć, że wszystkie podane w sprawozdaniu tematy figurują bądź to w planach instytutowych, bądź resortowych i nie są finansowane przez Radę Ogrodów Botanicznych i Arboretów.

Zdaniem Rady, ogrody botaniczne i arboreta poza specyficzną problematyką naukową, winny prowadzić niektóre wspólne tematy badań ze względu na zbliżony charakter i podobne, bogate kolekcje roślin egzotycznych. Chodzi tu przede wszystkim o zagadnienia botanicznej aklimatyzacji i introdukcji roślin, a także rytmikę rozwojową wybranych gatunków. Badania takie zakrojowe na szeroką skalę pozwoliłyby prześledzić specyfikę rozwoju roślin egzotycznych w naszym klimacie i ustalić aklimatyzacyjno-rozwojowe grupy roślin oraz ich przydatność dla warunków poszczególnych dzielnic naszego kraju.

2. Sprawy obciążeń dydaktycznych oraz etatów naukowych.

Specyfika ogrodów botanicznych i ogrom prac związanych z modernizacją i rozbudową tych jednostek sprawia, iż zachodzi konieczność odmiennego traktowania obciążeń dydaktycznych dla ich pracowników naukowych. Poza zajęciami dydaktycznymi ciężą bowiem na tych ostatnich takie obowiązki jak: prowadzenie poszczególnych działów i bogatych kolekcji roślinnych z różnych stref klimatycznych, oznaczanie roślin, dokumentacja naukowo-techniczna, przygotowanie *Index Seminum*, współpraca z pokrewnymi instytucjami oraz szkołami itp. Zajęcia te pochłaniają wielokrotnie więcej czasu niż efektywne prowadzenie zajęć dydaktycznych, przewidzianych w pensum. Prace te jednak są konieczne, stanowiąc podstawę istnienia i normalnego funkcjonowania każdego ogrodu botanicznego. Są to bowiem placówki nie tylko o charakterze naukowo-dydaktycznym, ale również służące ogółowi społeczeństwa poprzez popularyzację wiedzy botaniczno-ogrodniczej, stanowiąc jednocześnie teren wypoczynku. Tak wielkie obciążenia utrudniają pracę ściśle naukową, na którą brak faktycznie czasu. Natomiast przy ocenie działalności naukowej pracowników ogrodów botanicznych nie uwzględnia się ich wielkiego obciążenia pracami związanymi z prowadzeniem ogrodu, traktując ich na równi z pracownikami naukowo-dydaktycznymi innych zakładów uniwersyteckich.

Niezależnie od powyższych uwag, obciążenia dydaktyczne pracowników ogrodów botanicznych nie są jednakowe we wszystkich ośrodkach tak, że zachodzi konieczność ujednoczenia tej sprawy w skali całego kraju.

Zdaniem Rady Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce, pensum dla samodzielnych pracowników naukowych ogrodów botanicznych nie powinno przekraczać 60 godzin rocznie, natomiast dla pomocniczych pracowników naukowych — 90 godzin.

3. Sprawy organizacyjne.

W ramach zagadnień organizacyjnych załatwiono szereg spraw bieżących wiążących się ściśle z charakterem i działalnością ogrodów botanicznych i arboretów.

a) Ustalenie wspólnej dla wszystkich ogrodów botanicznych i arboretów ściślej dokumentacji naukowej dla posiadanych kolekcji roślinnych. Dokumentacja ta powinna obejmować wszystkie dane na temat pochodzenia rośliny, sposobu rozmnażania, daty i miejsca wysadzenia oraz dalszego jej rozwoju. Szczegółowe dane w tym zakresie zostały ustalone na zebraniu Rady i rozesłane do poszczególnych jednostek.

b) Po śmierci doc. dr L. Karpowiczowej zaistniała potrzeba reorganizacji dotychczasowej Komisji Nazewnictwa, powołanej przez Komitet Botaniczny PAN 10. III. 1962 r. Poprzedni skład stał się nieaktualny z uwagi na śmierć przewodniczącej oraz przejście na emeryturę części członków. W nowym składzie Komisji utworzono 3 zespoły dla:

1. drzew i krzewów — pod kierownictwem doc. dr hab. W. Bugały
2. roślin zielnych szklarniowych — pod kierownictwem doc. dr hab. A. Doroszewskiej,
3. roślin zielnych gruntowych — pod kierownictwem doc. dr hab. A. Łukasiewicza.

c) Ukazujący się dotychczas w ramach Wiadomości Botanicznych — Biuletyn Ogrodów Botanicznych pomyślany był od samego początku jako wstępny krok w kierunku samodzielnego wydawnictwa tych instytucji. Wraz z rozwojem problematyki naukowej w ogrodach botanicznych i zwiększaniem się ilości nowoczesnych ogrodów, czasopismo takie stanie się absolutnie niezbędne i będzie jednym z czynników warunkujących ich działalność naukową. Rada Ogrodów Botanicznych i Arboretów nie postuluje wydzielenia Biuletynu w samodzielne wydawnictwo już w chwili obecnej. W przyszłości jednak w ramach porządkowania czasopism botanicznych powstanie Biuletynu Ogrodów Botanicznych jako odrębnego pisma jest sprawą bardzo pożądaną i słuszną.

d) Dotychczas na terenie kraju nie szkoli się fachowo ogrodników dla potrzeb ogrodów botanicznych, które posiadają zupełnie odrębną specyfikę. W tej sytuacji zachodzi potrzeba umożliwienia specjalistycznego szkolenia mistrzów i czeladników ogrodniczych dla potrzeb ogrodów botanicznych, na podobnych zasadach jak czyni to Zielen Miejska. W tej sprawie Rada Ogrodów Botanicznych i Arboretów zwróci się do Ministerstwa Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki, o uzyskanie zezwolenia na przeprowadzanie tego typu szkolenia.

4. Staże krajowe i zagraniczne dla pracowników naukowych i naukowo-technicznych

Jednym z zadań ogrodów botanicznych jest gromadzenie różnorodnych kolekcji roślinnych, którym należy zapewnić odpowiednią uprawę i fachowy nadzór. Z uwagi na minioną wojnę, młodsze pokolenie nie miało możliwości doksztalcania się u wybitnych fachowców zagranicznych, a starsze stopniowo odchodziło na emeryturę lub wymarło. Istnieje więc pilna potrzeba wysłania młodszej kadry na staże zagraniczne, gdzie odbyłaby praktykę zawodową w określonej specjalizacji. Jest to jeden z podstawowych warunków, który umożliwi stworzenie należycie prowadzonych kolekcji roślin egzotycznych w naszych ogrodach botanicznych i arboretach.

5. Sprawy prawnej ochrony ogrodów botanicznych i arboretów

W związku z ciągłą przebudową i rozbudową miast, zachodzi konieczność ochrony ogrodów botanicznych i arboretów jako cennych obiektów zabytkowych dla nauki i kultury narodowej.

W tej sprawie Rada Ogrodów Botanicznych i Arboretów zwróciła się do Ministerstwa Ochrony Środowiska (8. IV. 1974 r.) aby w ramach przyszłej ustawy o ochronie środowiska znalazły się przepisy prawne

zabezpieczające ogrody botaniczne i czołowe arboreta w Polsce. Ponadto, lokalnie wystąpiono w tej sprawie do Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków.

6. Sprawy perspektywicznego rozwoju ogrodów botanicznych w Polsce

Istniejące w Polsce ogrody botaniczne są na ogół małe i nieprzystosowane do nowoczesnych funkcji. Ponadto, z uwagi na ich położenie w centrum miast, grozi im stale uszczuplenie powierzchni na rzecz zabudowy i komunikacji oraz stale postępujące skażenie środowiska miejskiego.

W związku z powyższym, opracowano projekt sieci nowoczesnych ogrodów botanicznych, które w przyszłości winny powstać na terenie Polski. W tej sprawie Rada Ogrodów Botanicznych i Arboretów zwróciła się pismem z dnia 16. VII. 1974 r. do poszczególnych Urzędów Wojewódzkich i Urzędów Miejskich. Organa te, jako najwyższa władza lokalna winny podjąć inicjatywę budowy ogrodów botanicznych na swoim terenie przy współudziale przedstawicieli wyższych uczelni oraz zapewnić środki realizacji.

W ramach tej sieci wytypowano 13 punktów rozrzuconych równomiernie na terenie całego kraju o odrębnych warunkach klimatycznych i różnym stopniu skażenia. Z uwagi na charakter ogrodów botanicznych, które winny być intensywnie wykorzystywane przez społeczeństwo, jak i na zabezpieczenie kadry, lokalizację tych obiektów należy przewidzieć w obrębie samych miast lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie.

Inicjatywa nasza znalazła pełne poparcie wszystkich czynników miejskich. Dotychczas zgłosiło już swój udział 7 ośrodków (Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Kraków, Poznań, Szczecin i Wrocław), które włączyły do swoich perspektywicznych planów rozwojowych budowę nowoczesnych ogrodów botanicznych.

Rada Ogrodów Botanicznych i Arboretów w Polsce, służy pomocą w zakresie wyboru terenu oraz konsultacją w sprawach ustaleń programowych i rozpracowywaniu projektów. Dotychczas dokonano lustracji terenu i przeprowadzono konsultacje w Białymstoku i Katowicach.